

MÜFETTİŞLERDE VAR OLAN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE OLMASI GEREKEN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN YÖNETİCİLER VE ÖĞRETMENLER TARAFINDAN BETİMLENMESİ

Hanife KULULAR*
Doç. Dr. Nezahat SEÇKİN**

GİRİŞ

Her kurum amaçlarına ulaşma derecesini belirlemek üzere teftiş adı verilen kontrol alt sistemini geliştirmiştir. Teftişin yapılmadığı bir örgüt yoktur (Taymaz, 1982: 2).

Teftiş, eski bir kavram olmakla birlikte günümüzde yeni bir anlam kazanmıştır. Bugün geniş anlamda teftiş, eğitim öğretimin geliştirilmesi demektir (Sağlamer, 1985: 14). Son yıllarda "bilimsel teftiş", "demokratik teftiş", "klinik teftiş" kavram ve uygulamalarının tartışılmasına ve müfettişlerle yönetici ve öğretmenler arasında demokratik ilişkiler geliştirilmeye çalışılmasına karşın, araştırmalar yönetici ve öğretmenlerin müfettiş hakkındaki imajlarını ya otoriter ve korkutucu ya da hayalci ve sınıf gerçekleri dışında olduğunu yansıtmaktadır (Seçkin, 1978: 2).

Modern teftişte bireysel farklılıklar önemlidir. Bu bağlamda teftiş eden ve edilenler arasında olması istenen etkileşim, iletişim ve ilişkide teftiş edenlerin kişisel tavrı ve kişisel özellikleri de önemli bir faktördü (Gönültaş, 1991: 14).

"Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Kurulu Yönetmeliği" incelendiğinde müfettişlerin kişisel özelliklerini yansıtacak bir hükme rastlanmamaktadır. Ancak, adı geçen yönetmeliğin Mülakat Değerlendirme Formunda, "genel nitelikler" başlığı altında, "temsil, konuşma ve ifade kabiliyeti"nin yer aldığı görülmektedir.

AMAÇ

Araştırmanın genel amacı, ilköğretim müfettişlerinde var olan ve olması gereken kişilik özelliklerinin ilkokul yöneticileri ve öğretmenleri tarafından nasıl algılandığının saptanmasıdır. Araştırmanın bu genel amacını gerçekleştirebilmek için şu sorulara cevap aranmıştır:

* K.K.K.'lığı Eğitim Uzmanı.

** G.Ü. Mes. Eğt. Fak. Eğitim Bilimleri ve Eğitim Tek. Bölümü Öğretim Üyesi.

1. Deneklerin demografik nitelikleri nelerdir?

2. İlkokul yöneticilerinin algılamalarına göre müfettişlerde varolan ve olması gereken kişilik özellikleri nelerdir?

3. İlkokul öğretmenlerinin algılamalarına göre müfettişlerde var olan ve olması gereken kişilik özellikleri nelerdir?

4. İlkokul yöneticilerinin mesleki kıdem ve teftiş edilme sıklığı ile müfettişlerde var olan ve olması gereken kişilik özelliklerini algılamaları arasında bir ilişki var mıdır?

5. İlkokul öğretmenlerinin mesleki kıdem ve teftiş edilme sıklığı ile müfettişlerde var olan ve olması gereken kişilik özelliklerini algılamaları arasında bir ilişki var mıdır?

Sınırlamalar

Araştırmada kişilik özellikleri, Eysenck'ın (Köknel, 1985: 92) kuramında belirtilen özelliklerle sınırlandırılmıştır.

YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini Ankara ili sınırları içinde bulunan 8 merkez ilçedeki resmî ilkokullarda görevli ilkokul yöneticileri ile öğretmenleri oluşturmuştur.

Ankara Valiliği Millî Eğitim Müdürlüğünden alınan kayıtlara göre Şubat 1992 tarihinde 355 ilkokulda 1064 yönetici ile 7595 öğretmenin görev yaptığı anlaşılmıştır.

Sayının fazla oluşu nedeni ile örnekleme yoluna gidilmiştir. Birinci aşamada, her ilçeden ad çekme yoluyla beşer ilkokul saptanmıştır. Örnekleme giren 40 ilkokuldaki 120 yönetici ile ikinci aşamada her okuldan tesadüfi yöntemle seçilen 10'ar öğretmenden oluşan 400 öğretmen araştırmanın örneklem gruplarını oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada ilköğretim müfettişlerinin var olan ve olması gereken kişilik özelliklerine ilişkin veriler araştırmacı tarafından geliştirilen anketle ve 25 Mayıs - 5 Haziran 1993 tarihleri arasında örnekleme giren okullara gidilerek toplanmıştır.

alınmıştır.

Anketlere verilen cevapların frekans ve yüzdeleri bulunmuş; kişilik özelliklerinde yüzdelerle göre her iki grup için 16 öncelik sırası belirlenmiş; bu sıraların her biri için meslekî kıdem ve teftiş edilme sıklığı oranındaki ilişkiyi ortaya koymak amacı ile çapraz tablolar oluşturulmuştur. Bu tablolara SYSTAT paket bilgisayar program yoluyla x2 testi uygulanmıştır.

BULGULAR

1.Örnekleme grubundaki yöneticiler % 65.76'sı erkek; % 34.24'ü kadındır. Öğretmenlerin % 62.92'si kadın, % 37.08'i erkektir.

Her iki grubun toplam % 82.39'unun evli olduğu görülmüştür.

Yöneticilerin % 64.9'u, öğretmenlerin ise % 61.09'u 21 yaşın üstündedir.

Her iki grupta da çoğunluk 21 yıl ve daha çok kıdeme sahip olup; yönetici grubun % 62.16'sı, öğretmen grubunun % 50.65'i 18 kez ve daha fazla teftiş görmüşlerdir.

2. Yöneticilerin görüşlerine göre müfettişlerde var olan kişilik özellikleri Tablo 1'de, olması gereken kişilik özellikleri ise Tablo 2'de verilmiştir.

TABLO - 1
YÖNETİCİ GÖRÜŞÜNE GÖRE MÜFETTİŞLERDE
VAR OLAN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

S. NO.	KİŞİLİK ÖZELLİĞİ	F	%
1.	Katı	87	78.37
2.	Ketum	83	74.77
3.	Huzursuz	71	63.96
4.	Hırçın	70	63.96
5.	Alıngan	65	58.55
6.	Hercai (Kararsız)	61	54.95
7.	Temkinli	52	46.84
8.	Saldırgan .	48	43.24
9.	Pasif	3	38.73
10.	Konuşkan	42	37.83

TABLO - 1'in Devamı

S. NO.	KIŞILIK ÖZELLİĞİ	F	%
11.	Hemen Karşılık Veren	37	33.33
12.	Kolayına Kaçan	24	21.62
13.	Tasasız	19	17.11
14.	Sakin	14	12.61
15.	Rahat, Geçimli	12	10.81
16.	İtidalli (İlmlı)	11	9.90

Tablo 1'de görüldüğü gibi yöneticilerin yarıdan fazlası, müfettişlerin "ketum", "huzursuz", "hırçın", "alınan" ve "kararsız" oldukları görüşündedirler. Oysaki grubun yarıdan fazlası müfettişlerin "sosyal", "atak", "iyimser", "geçimli", "güvenilir", "dışa açık", "konuşkan" ve "önder" özelliklerine sahip olmasını beklemektedirler (Tablo 2).

TABLO - 2
YÖNETİCİ GÖRÜŞÜNE GÖRE MÜFETTİŞLERDE OLMASI GEREKEN
KIŞILIK ÖZELLİKLERİ

S. NO.	KIŞILIK ÖZELLİKLERİ	F	%
1.	Sosyal	93	83.78
2.	Atak	91	81.98
3.	İyimser	84	75.67
4.	Rahat, Geçimli	82	73.87
5.	Güvenilir	77	69.36
6.	Dışa açık	73	65.76
7.	Konuşkan	65	58.55
8.	Önder	61	54.95
9.	Faal	56	50.45
10.	İtidalli	51	45.94
11.	Sakin	43	38.73
12.	Kendini Kontrol Altında Tutan	32	28.82
13.	Canlı	30	27.02
14.	Kolayına Kaçan	21	18.91
15.	İtinalı	20	18.01
16.	Hemen Karşılık Veren	19	17.11

3. Öğretmenlerin görüşlerine göre müfettişlerde var olan kişilik özellikleri Tablo 3'te, olması gereken ise Tablo 4'te yansıtılmıştır.

TABLO - 3
ÖĞRETMEN GÖRÜŞÜNE GÖRE MÜFETTİŞLERDE
VAR OLAN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

S. NO.	KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ	F	%
1.	Katı	248	64.75
2.	Tasasız	197	51.43
3.	Kolayına Kaçan	141	36.81
4.	Hemen Karşılık Veren	140	36.55
5.	İtidalli (İlımlı)	134	34.98
6.	Başkasını Düşünür	124	32.37
7.	Pasif	120	31.33
8.	Sessiz	113	29.50
9.	Sosyal Olmayan	104	27.15
10.	Ketum	100	20.10
11.	Hırçın	81	21.14
12.	Alıngan	73	19.06
13.	Huzursuz	71	18.53
14.	İyimser	67	17.49
15.	Faal	42	10.96
16.	Kötümser	23	06.00

TABLO - 4
ÖĞRETMEN GÖRÜŞÜNE GÖRE MÜFETTİŞLERDE OLMASI
GEREKEN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

S. NO.	KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ	F	%
1.	Önder	341	89.03
2.	Güvenilir	303	79.11
3.	Dışa Açık	242	63.18
4.	Konuşkan	187	48.82
5.	Sakin	184	48.04
6.	Kendini Kontrol Altında Tutan	148	38.64
7.	Sosyal	133	34.42
8.	Canlı	128	33.42
9.	İtidalli (İlımlı)	121	31.59

TABLO - 4'ün Devamı

S. NO.	KIŞILIK ÖZELLİKLERİ	F	%
10.	Rahat, Geçimli	94	24.54
11.	Başkasını Düşünür	79	20.62
12.	İtinalı	75	19.58
13.	Atak	71	18.53
14.	İyimser	65	16.97
15.	Faal	52	13.57
16.	Tasasız	29	07.57

Tabloların incelenmesinden anlaşılacağı gibi öğretmen grubunun yarıdan fazlası müfettişlerin "katı" ve "tasasız" olduklarını; yine yarıdan fazlası müfettişlerde "önderlik", "güvenirlik", "dışa açıklık" özelliklerinin olmasını belediklerini belirtmişlerdir.

4. Yönetici grubunda, müfettişlerde var olan 10, olması gereken 9 kişilik özelliği ile yöneticilerin mesleki kıdem ve teftiş edilme sıklığı arasında .05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

5. Öğretmen grubunda ise müfettişlerde var olan ve olması gereken 14 kişilik özelliği ile mesleki kıdem ve teftiş edilme sıklığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Bu sonuca göre öğretmen grubunun meslekî kıdem ve teftiş edilme sıklığı açısından müfettişlerin kişisel özelliklerini sıralamada yöneticilere oranla daha homojen davrandıkları söylenebilir. Bu da ilkokullarda öğretmenlerin, yöneticilere oranla, müfettişlerle daha yakın bir ilişki içinde bulunduğundan kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir.

Araştırma sonuçlarına göre şu öneriler yapılmıştır:

1. Teftiş mesleğinin öğretim ve yönetim mesleğinden ayrı olarak farklı nitelik ve yeterlikler istediği; teftiş etkinliklerinin özünün etkileşim ve rehberlik olduğu düşünülerek müfettiş adaylarının seçiminde belli kişilik özelliklerinin ölçüt oluşturması görüşü benimsenmelidir.

2. Müfettişlerin hizmet öncesi ve hizmet içinde yetiştirilmeleri amacıyla düzenlenen programlarda insan ilişkileri, kişilik, rehberlik ve iletişim konuları ağırlıklı olarak işlenmelidir.

3. Bu ve buna benzer araştırmalar müfettişlerin bizzat kendi kişilik özelliklerini betimlemeleri için ne yapılmalıdır?

4. Araştırma Eysenck'in kuramında çizdiği kişilik özellikleri ile sınırlıdır. Diğer kuramcıların belirttiği kişilik özelliklerini içeren araştırmalar da yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Gönüştaş, şükran (1991), "İlköğretimde Teftiş", **Cumhuriyet Gazetesi**, 16 Eylül 1991.
- Köknel, Özcan (1985), **Kaygıdan Mutluluğa Kişilik**, İstanbul: Altın Kitaplar Basımevi.
- MEB. (1990), **İlköğretim Müfettişleri Kurul Yönetmeliği**, 27 Ekim 1990 tarih ve 20678 sayılı Resmi Gazete.
- Sağlamer, Emin (1985), **Eğitimde Teftiş ve Teknikleri**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Seçkin, Nezahat (1978), **Milli Eğitim Bakanlığı Müfettişlerinin Yeterlikleri** (Yayınlanmamış Doktora Tezi) A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Taymaz, Haydar (1982), **Teftiş, Kavramlar, İlkeler, Yöntemler**. A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 113 Ankara: Sevinç Matbaası.